

УДК 332.1(477):339.9:339.727.22

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.205.190-199>**Погуляйко Ю.М.**

доктор філософії з економіки

Луцький національний технічний університет

Pohuliako Yurii

PhD in Economic Sc.

Lutsk National Technical University

<https://orcid.org/0000-0003-1640-2832>

ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПРИКОРДОННИХ З ЄС РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У статті здійснено інтегральну оцінку рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України, що дозволило виявити особливості розвитку їх економіки у довоєнний та воєнний періоди. В контексті здійснення інтегральної оцінки визначено рівень економічного розвитку регіонів в розрізі певних напрямів, а саме за масштабом, зовнішньоекономічним, інвестиційним та фінансовим виміром. В контексті проведеної інтегральної оцінки здійснено обчислення інтегральних показників рівня економічного розвитку усіх регіонів України у довоєнний та воєнний періоди, що дало змогу обчислити середній рівень економічного розвитку регіонів в цілому по Україні у довоєнний та воєнний періоди та порівняти його із аналогічним показником в прикордонних з ЄС регіонах України. Виявлено особливості економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України та встановлено певні закономірності зміни показників, зумовлені воєнним станом в країні.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, економічний розвиток, інвестиції, прикордонні з ЄС регіони України, прямі іноземні інвестиції.

INTEGRATED ASSESSMENT OF THE LEVEL OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE BORDER REGIONS OF UKRAINE WITH THE EU

The article presents a comprehensive and integrated assessment of the economic development level of the Ukrainian regions that share a border with the European Union, covering both the pre-war period and the period of ongoing military conflict. This detailed analysis made it possible to calculate integral indicators of economic development for every region of Ukraine and to determine the average national values of these indicators for comparative purposes. The research applies an integral evaluation framework that includes the calculation of partial composite indicators grouped into four interrelated dimensions: scale of economic activity, external economic relations, investment dynamics, and financial performance.

Within the scale dimension, the principal indicators used to measure regional economic development were the total volumes of production and the sales of goods and services generated by regional business entities. For the external economic dimension, the assessment relied on the regional volumes of merchandise exports and imports, allowing the authors to track the intensity and structure of international trade links. The investment dimension was evaluated on the basis of the volume of capital investments together with the inflows of foreign direct investment, both of which are critical for long-term growth and modernization of regional economies. Regarding the financial dimension, the key metrics included the net profit of enterprises located in the region and the gross regional product, reflecting the overall financial health and the contribution of each region to the national economy.

All four sets of partial indicators were consolidated into a single, overarching integral index of regional economic development. This synthetic indicator provided a robust tool for identifying structural changes and dynamic shifts in the economic performance of EU-border regions when comparing the pre-war baseline with the realities of the wartime economy. The methodology enabled the detection of the most significant drivers influencing these changes, including disruptions in trade routes, investment flows, and production capacities.

Furthermore, the study calculated the average level of economic development across Ukraine as a whole for both the pre-war and wartime periods. These national averages served as a benchmark for comparing the individual results of each EU-border region, making it possible to highlight deviations, uncover regional disparities, and trace the main trends in economic transformation. On the basis of these calculations, the authors formulated a series of generalized conclusions regarding the state of economic development in the EU-border regions, taking into account the specific features of entrepreneurial activity, the dynamics of foreign economic operations, the scale of capital inflows, the financial outcomes of local enterprises, and the contribution of each region to gross regional product.

ISSN друкованої версії: 2224-6282

ISSN електронної версії: 2224-6290

© Погуляйко Ю.М., 2025

The findings of this integrated assessment form an essential analytical foundation for designing future strategies and programs of infrastructural modernization in Ukraine's EU-border territories. By providing a clear picture of the structural strengths and vulnerabilities of these regions, the results can guide policymakers, regional authorities, and international partners in prioritizing investments, supporting recovery efforts, and fostering sustainable cross-border cooperation even under the challenging conditions imposed by armed conflict.

Keywords: foreign economic activity, economic development, investments, EU border regions of Ukraine, foreign direct investment.

JEL classification: R1, R58, C43, O18.

Постановка проблеми. Зважаючи на теперішні особливості розвитку регіонів України, зумовлені воєнним станом в країні, виникає необхідність в розробці певних стратегій та програм, здатних забезпечити їх економічне зростання у повоєнний період. Значна увага в даному випадку приділяється прикордонним з ЄС регіонам України, які в результаті вигідного географічного розташування характеризуються підвищеним рівнем конкурентоспроможності, вищими можливостями в сфері експортно-імпортних операцій; порівняно високим рівнем інвестиційної привабливості для іноземних інвесторів, а також активною співпрацею на рівні бізнесу та населення сусідніх регіонів двох країн.

В контексті встановлення чітких пріоритетів розвитку економіки прикордонних з ЄС регіонів України та подолання низки проблем, зумовлених воєнним станом, виникає необхідність аналізу та оцінки показників їх економічного розвитку у довоєнний період та у період війни. Зважаючи на велику сукупність чинників впливу на економічний розвиток регіону, підвищується роль інтегральної оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів, яка дозволить звести в один інтегральний показник значний масив часткових показників, пов'язаних із виробничою, зовнішньоекономічною та інвестиційною діяльністю в регіоні. Відповідно до цього, актуальність теми підтверджується необхідністю проведення інтегральної оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів для встановлення важливих пріоритетів їх розвитку та розробки напрямів інфраструктурної модернізації їх економіки у повоєнний період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу та оцінці економічного розвитку регіонів України присвячено безліч наукових досліджень, оскільки отримані результати складають основу для формування управлінських рішень та стратегій на регіональному рівні. Разом з тим, наявними є наукові праці присвячені інтегральній оцінці рівня економічного розвитку регіонів України, яка спрямована на отримання комплексного результату і дозволяє поєднати в один показник низку часткових показників в розрізі різних напрямів діяльності. Наукові розробки в напрямку проведення інтегральної оцінки рівня економічного розвитку регіонів України подавали у своїх працях Атаманюк Р.Ф. [1], Вдовин М.Л. [2], Панчишин Т.В. [2], Паршин Ю.І. [3], Омаров Ш.А. Огли [4], Савків І.С. [5], Хапов Д.В. [6] та інші.

З огляду наявних досліджень в сфері аналітичного дослідження економічного розвитку регіонів, головними показниками, що покладені в основу інтегральної оцінки є: валовий регіональний продукт, обсяги інвестицій, обсяги експорту та імпорту, результати

діяльності підприємств сільського господарства, обсяги товарообороту в регіоні, доходи та видатки місцевих бюджетів, вартість інноваційної продукції, результати діяльності суб'єктів будівельної та транспортної галузі [1-6].

Однак, незважаючи на наявність низки праць, спрямованих на аналіз та оцінку розвитку економіки регіонів України, відсутніми залишаються дослідження, спрямовані на проведення комплексної оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України, основу якої складатимуть показники, що найбільш чітко відображають особливості економіки регіонів прикордонного розташування.

Мета статті полягає у проведенні комплексної оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України у довоєнний та воєнний періоди та виявлення головних чинників впливу на інфраструктурну модернізацію їх економіки у повоєнний період. В напрямку досягнення поставленої мети використано метод інтегральної оцінки, який базується на зведенні в інтегральний показник низки часткових індикаторів в межах чотирьох напрямів, які характеризують обсяги виробництва та реалізації продукції, обсяги експортно-імпортних операцій, обсяги інвестицій та фінансові результати суб'єктів господарювання в регіоні.

Виклад основних результатів дослідження. Згідно до географічних кордонів регіонів України, на межі з країнами ЄС розташовані: Волинська (розташована на кордоні з Польщею), Закарпатська (межує з Польщею, Словаччиною, Румунією, Угорщиною), Івано-Франківська (розташована на кордоні з Румунією), Львівська (розташована на кордоні з Польщею), Одеська (межує з Румунією) та Чернівецька (межує з Румунією) області [7].

В контексті оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України запропоновано використовувати методіку обчислення інтегральних показників, яка базується на сукупності часткових показників в розрізі чотирьох напрямів: за масштабом, зовнішньоекономічним виміром, інвестиційним виміром, фінансовим виміром. На основі результатів розрахунку інтегральних показників рівня економічного розвитку в межах зазначених напрямів обчислюється загальний інтегральний показник рівня економічного розвитку регіону. В контексті обчислення інтегрального показника рівня економічного розвитку за масштабом, головними показниками є обсяг виробництва та реалізації продукції суб'єктами господарювання в регіоні. Щодо інтегрального показника рівня економічного розвитку регіону за зовнішньоекономічним виміром, то основу для його розрахунку складає обсяг експорту та імпорту товарів в регіоні. Інтегральний показник рівня

економічного розвитку регіону за інвестиційним виміром розраховується на підставі обсягів капітальних інвестицій та прямих іноземних інвестицій. Основу для обчислення інтегрального показників рівня економічного розвитку за фінансовим виміром складають фінансові результати підприємств, зокрема чистий прибуток та ВРП [8, с. 156-157].

В контексті проведення інтегральної оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України необхідно здійснити обчислення інтегральних показників в межах усіх регіонів України, що дозволить розрахувати середній рівень економічного розвитку регіонів в країні у довоєнний та воєнний періоди і виявити динаміку зміни. Зокрема, обчислення

середнього значення інтегрального рівня економічного розвитку регіонів в цілому в країні, дозволить виявити які зміни відбулись у розвитку прикордонних з ЄС регіонах під час війни і правильно сформулювати стратегії інфраструктурної модернізації їх економіки у повоєнний період.

Таким чином, на початковому етапі будемо здійснювати обчислення рівня економічного розвитку усіх регіонів України за масштабом, за зовнішньоекономічним, інвестиційним та фінансовим виміром.

Результати обчислення рівня економічного розвитку регіонів України за масштабом відображено у табл. 1.

Таблиця 1

Результати інтегральної оцінки рівня економічного розвитку регіонів України за масштабом

Регіони	Середнє значення показника 2019-2021 рр		Середнє значення показника 2022-2023 рр	
	Результат	Рейтинг	Результат	Рейтинг
Вінницька	0,277	10	0,289	9
Волинська	0,297	9	0,338	5
Дніпропетровська	0,558	2	0,479	2
Донецька	0,517	3	0,275	10
Житомирська	0,211	17	0,212	17
Закарпатська	0,140	23	0,183	22
Запорізька	0,326	6	0,318	6
Івано-Франківська	0,203	19	0,194	19
Київська	0,396	4	0,380	3
Кіровоградська	0,228	15	0,211	18
Луганська	0,171	22	0,078	25
Львівська	0,305	8	0,353	4
Миколаївська	0,240	13	0,187	21
Одеська	0,276	11	0,266	11
Полтавська	0,371	5	0,298	8
Рівненська	0,176	20	0,192	20
Сумська	0,239	14	0,213	16
Тернопільська	0,212	16	0,229	13
Харківська	0,260	12	0,225	14
Херсонська	0,172	21	0,108	24
Хмельницька	0,205	18	0,220	15
Черкаська	0,305	8	0,302	7
Чернівецька	0,116	24	0,162	23
Чернігівська	0,307	7	0,249	12
м. Київ	0,981	1	0,891	1

Джерело: розраховано за джерелами [8-9]

Як показують дані табл. 1 сукупний рівень економічного розвитку за масштабом окремих регіонів України відрізняється у довоєнний та воєнний періоди. Лідером за рівнем економічного розвитку як у довоєнний так і у воєнний час було м. Київ, що обумовлено не лише найбільшими абсолютними обсягами виробництва та реалізації продукції з поміж усіх регіонів України, а й найбільшими обсягами виробництва і реалізації продукції в розрахунку на кількість суб'єктів господарювання та кількість підприємств в регіоні. Щодо прикордонних з ЄС регіонів України, то варто відмітити, що Волинська область у довоєнний період перебувала на 9 місці в рейтингу регіонів за рівнем

економічного розвитку за масштабом, а у воєнний період в результаті зростання обсягів виробництва та реалізації продукції (товарів, робіт та послуг) відбулось підвищення інтегрального показника і регіон перемістився на 5 позицію. Також у воєнний період відбулось підвищення рівня економічного розвитку за масштабом Львівської області, яка перемістилась із 8 місця в рейтингу у 2019-2021 рр. на 5 позицію у 2022-2023 рр. Одеська та Івано-Франківська області не змінювали свої позиції в рейтингу за рівнем економічного розвитку за масштабом у довоєнний та воєнний періоди. Щодо Закарпатської області то у воєнний період рівень економічного розвитку регіону за масштабом

підвищився і регіон у період 2022-2023 рр змістився в рейтингу на одну позицію і перебував на 22 місці. Чернівецька область змістилась із 24 місця у довоєнний період на 23 місце у воєнний період.

Наступним напрямом інтегральної оцінки

економічного розвитку регіонів України є зовнішньоекономічний вимір. Результати інтегральної оцінки економічного розвитку регіонів за зовнішньоекономічним виміром подано в табл. 2.

Таблиця 2

**Результати інтегральної оцінки рівня економічного розвитку регіонів України
за зовнішньоекономічним виміром**

Регіони	Середнє значення показника 2019-2021 рр		Середнє значення показника 2022-2023 рр	
	Результат	Рейтинг	Результат	Рейтинг
Вінницька	0,335	9	0,309	5
Волинська	0,197	22	0,209	14
Дніпропетровська	0,384	6	0,246	8
Донецька	0,468	4	0,185	18
Житомирська	0,251	16	0,148	21
Закарпатська	0,493	3	0,466	1
Запорізька	0,414	5	0,319	4
Івано-Франківська	0,272	15	0,181	19
Київська	0,161	24	0,150	20
Кіровоградська	0,553	2	0,405	2
Луганська	0,204	21	0,106	23
Львівська	0,207	20	0,196	15
Миколаївська	0,564	1	0,376	3
Одеська	0,161	24	0,235	10
Полтавська	0,317	10	0,248	7
Рівненська	0,276	14	0,228	12
Сумська	0,303	11	0,238	9
Тернопільська	0,281	12	0,248	7
Харківська	0,181	23	0,119	22
Херсонська	0,223	19	0,192	16
Хмельницька	0,245	18	0,191	17
Черкаська	0,279	13	0,294	6
Чернівецька	0,359	7	0,232	11
Чернігівська	0,358	8	0,319	4
м. Київ	0,247	17	0,218	13

Джерело: розраховано за джерелами [8-10]

Як свідчать дані табл. 2 лідером за середнім рівнем економічного розвитку за зовнішньоекономічним виміром у довоєнний період була Миколаївська область (1 місце в рейтингу), а у воєнний період – Закарпатська область (1 місце в рейтингу). У воєнний період рівень економічного розвитку за зовнішньоекономічним виміром Миколаївської області знизився не суттєво і регіон змістився на третю позицію в рейтингу. Високий рівень економічного розвитку Миколаївської області за зовнішньоекономічним виміром обумовлюється високим значенням показників, які відображають обсяг експорту товарів в розрахунку на обсяг прямих іноземних інвестицій та на обсяг виробленої і реалізованої продукції суб'єктами господарювання в регіоні. Це пояснюється значними обсягами експорту товарів в регіоні, переважну частку яких складають продукти

рослинного походження, а саме зернові культури (59,4% експорту товарів у 2023 році) [11, с.31]. Щодо Закарпатської області, яка за зовнішньоекономічним виміром економічного розвитку була лідером серед регіонів у воєнний час, то варто свідчити, що регіон у 2022-2023 рр. відзначався найвищою часткою експорту товарів в обсягах виробництва та реалізації продукції в регіоні. Зокрема, у 2023 році на 1 тис. грн вартості реалізованої продукції суб'єктами господарювання у Закарпатській області припадало 10,371 дол. США вартості експорту товарів, коли у м. Київ аналогічний показник становив 1,627 дол. США / тис. грн.

Щодо прикордонних з ЄС регіонів України, то варто свідчити, що рівень економічного розвитку за зовнішньоекономічним виміром підвищився у воєнний період у Волинській, Закарпатській, Львівській та

Одеській областях. В Івано-Франківській та Чернівецькій областях, навпаки, відбулось пониження середнього сукупного рівня економічного розвитку за зовнішньоекономічним виміром у 2022-2023 рр., що пов'язано із низькою часткою експорту в обсягах реалізації продукції в регіонах. Щодо Волинської області, яка у довоєнний період за середнім рівнем економічного розвитку за зовнішньоекономічним виміром займала 22 позицію у рейтингу, у воєнний період регіон змістився на 14 позицію, що обумовлено збільшенням абсолютних обсягів експорту та його частки в обсягах реалізації продукції у 2022 році.

Підвищення рівня економічного розвитку Львівської області за зовнішньоекономічним виміром у воєнний період є результатом підвищення питомої ваги регіону в загальному обсязі експорту товарів в країні, а також збільшенням обсягу експорту в розрахунку на вкладений іноземний капітал в область. У довоєнний період за середнім рівнем економічного розвитку за зовнішньоекономічним виміром Львівська область займала 20 позицію в рейтингу, а у воєнний період (2022-2023 рр.) область змістилась на 15 позицію.

В Одеській області у 2022-2023 рр. відбулось суттєве підвищення рівня економічного розвитку регіону

за зовнішньоекономічним виміром і область зайняла десяту позицію у рейтингу регіонів, тим самим показала високу частку експорту в обсязі виробленої продукції суб'єктами господарювання, а також у 2022 році область забезпечила перевищення вартості експорту товарів над вартістю імпорту товарів, коли у довоєнний період імпорт перевищував експорт. Загалом, перевищення вартості експорту товарів над вартістю імпорту товарів є свідченням ефективної зовнішньоекономічної діяльності в регіоні та забезпечення її позитивного впливу на платіжний баланс країни.

Виявлено, що головними чинниками погіршення рівня економічного розвитку окремих регіонів України за зовнішньоекономічним виміром є зменшення їх питомої ваги в експорті товарів в цілому в країні та загалом зменшення частки експорту в обсягах реалізації продукції в регіоні.

Важливим чинником економічного розвитку регіонів України є обсяги інвестицій, які здійснюються в регіоні, що відповідно дає підстави провести інтегральну оцінку розвитку конкретного регіону за інвестиційним виміром. Результати інтегральної оцінки економічного розвитку регіонів України за інвестиційним виміром відображені у табл. 3.

Таблиця 3

Результати інтегральної оцінки рівня економічного розвитку регіонів України за інвестиційним виміром

Регіони	Середнє значення показника 2019-2021 рр		Середнє значення показника 2022-2023 рр	
	Результат	Рейтинг	Результат	Рейтинг
Вінницька	0,256	12	0,263	11
Волинська	0,207	19	0,203	16
Дніпропетровська	0,474	3	0,545	2
Донецька	0,516	2	0,147	21
Житомирська	0,238	15	0,237	13
Закарпатська	0,291	7	0,254	12
Запорізька	0,320	6	0,285	10
Івано-Франківська	0,213	18	0,325	6
Київська	0,283	9	0,371	3
Кіровоградська	0,287	8	0,178	19
Луганська	0,225	17	0,069	24
Львівська	0,255	13	0,302	8
Миколаївська	0,337	5	0,227	15
Одеська	0,200	21	0,183	18
Полтавська	0,371	4	0,343	4
Рівненська	0,226	16	0,293	9
Сумська	0,250	14	0,230	14
Тернопільська	0,250	14	0,263	11
Харківська	0,170	22	0,144	20
Херсонська	0,255	13	0,082	23
Хмельницька	0,259	11	0,303	7
Черкаська	0,168	23	0,190	17
Чернівецька	0,206	20	0,119	22
Чернігівська	0,269	10	0,330	5
м. Київ	0,659	1	0,865	1

Джерело: розраховано за джерелами [8-10]

Дані табл. 3 свідчать, що лідером серед регіонів України за інвестиційним виміром економічного розвитку було м. Київ у довоєнний і воєнний періоди, що

обумовлено значними обсягами капітальних та прямих іноземних інвестицій в регіоні у 2019-2023 рр. Разом з тим, м. Київ виступає лідером за питомою вагою

капітальних інвестицій та прямих іноземних інвестицій в загальних обсягах капітальних інвестицій та прямих іноземних інвестицій в Україні, а також за обсягами капітальних та прямих іноземних інвестицій в розрахунку на один суб'єкт господарювання в регіоні. За результатами розрахунків, виявлено, що найнижчий середній рівень економічного розвитку регіону за інвестиційним виміром у довоєнний період належав Черкаській області, а у воєнний період – Луганській області.

З огляду результатів обчислення інтегральних показників економічного розвитку за інвестиційним виміром прикордонних з ЄС регіонів України, то варто свідчити, що у воєнний період позитивна зміна показників відбулась у Волинській, Івано-Франківській, Львівській та Одеській областях. Щодо Закарпатської та Чернівецької областей, то мало місце погіршення рівня економічного розвитку за інвестиційним виміром, що пов'язано зі зменшенням абсолютних обсягів капітальних інвестицій та залишків прямих іноземних інвестицій в регіонах. Зокрема, за середнім рівнем економічного розвитку за інвестиційним виміром, Закарпатська область у довоєнний період входила в десятку регіонів за даним показником економічного розвитку, а у воєнний період змістилась на 12 позицію в рейтингу регіонів. Економічне зростання регіону за інвестиційним виміром найбільш суттєво у воєнний період демонструє Івано-Франківська область, яка із 18 позиції в рейтингу регіонів у довоєнний період змістилась на 6

позицію в рейтингу у воєнний період. Підвищення рівня економічного розвитку Івано-Франківської області за інвестиційним виміром пов'язано зі збільшенням питомої ваги регіону в обсягах капітальних та прямих іноземних інвестицій в цілому в країні, а також у воєнний період відбулось зростання обсягу прямих іноземних інвестицій в розрахунку на одне діюче підприємство в області, що пояснюється збільшенням іноземних інвестицій в регіоні.

Загалом, результати інтегральної оцінки економічного розвитку регіонів України за інвестиційним виміром показують, що регіони, які є лідерами за обсягами виробництва та реалізації продукції суб'єктами господарювання, займають лідируючі позиції за інвестиційним виміром економічного розвитку, що пояснюється потребою у розширенні виробничих потужностей та провадження інновацій в контексті забезпечення конкурентоспроможності та зростання частки ринків збуту.

Економічний розвиток регіону в певній мірі також залежить від фінансових результатів суб'єктів господарювання, оскільки прибуткова діяльність бізнесу є позитивним чинником впливу на формування дохідної частини бюджетів, здійснення інвестицій в регіоні та підвищення фінансової стабільності суб'єктів бізнесу, що в комплексі відображає фінансові аспекти економічного розвитку регіону. Результати інтегральної оцінки економічного розвитку регіонів України за фінансовим виміром відображено у табл. 4.

Таблиця 4

Результати інтегральної оцінки рівня економічного розвитку регіонів України за фінансовим виміром

Регіони	Середнє значення показника 2019-2021 рр		Середнє значення показника 2022-2023 рр	
	Результат	Рейтинг	Результат	Рейтинг
Вінницька	0,444	13	0,426	14
Волинська	0,372	21	0,388	18
Дніпропетровська	0,422	15	0,376	21
Донецька	0,419	16	0,343	22
Житомирська	0,418	17	0,416	15
Закарпатська	0,327	25	0,321	23
Запорізька	0,370	22	0,301	24
Івано-Франківська	0,412	18	0,447	10
Київська	0,427	14	0,474	8
Кіровоградська	0,499	7	0,523	1
Луганська	0,717	1	0,398	16
Львівська	0,344	23	0,431	13
Миколаївська	0,333	24	0,379	20
Одеська	0,399	19	0,380	19
Полтавська	0,490	9	0,496	3
Рівненська	0,454	12	0,397	17
Сумська	0,526	4	0,490	5
Тернопільська	0,699	2	0,443	11
Харківська	0,457	11	0,450	9
Херсонська	0,563	3	0,200	25
Хмельницька	0,519	5	0,485	6
Черкаська	0,478	10	0,437	12
Чернівецька	0,508	6	0,484	7
Чернігівська	0,496	8	0,494	4
м. Київ	0,393	20	0,500	2

Джерело: розраховано за джерелами [8-10]

Результати розрахунків показують, що лідером за середнім рівнем економічного розвитку за фінансовим виміром у довоєнний період була Луганська область, а у воєнний період стала Кіровоградська область. Позитивним аспектом економічного розвитку Кіровоградської області за фінансовим виміром стала висока частка підприємств, що отримали прибуток в загальній кількості підприємств, а також порівняно з іншими регіонами значні обсяги отриманого чистого прибутку підприємствами в регіоні в розрахунку на одне функціонуюче підприємство. У довоєнний період (2019-2021 рр.) Кіровоградська область перебувала на 7 місці в рейтингу регіонів і поступалась рівню економічного розвитку за фінансовим виміром Луганській, Тернопільській, Херсонській, Сумській, Хмельницькій та Чернівецькій областям.

Результати обчислення середнього рівня економічного розвитку за фінансовим виміром прикордонних з ЄС регіонів України, показують, що найвищі показники у довоєнний та воєнний періоди з поміж усіх прикордонних областей, забезпечила Чернівецька область, яка відзначається невисокими абсолютними обсягами отриманого підприємствами чистого прибутку чи валового регіонального продукту. Про те, у 2019-2021 рр., регіон займав лідируючі позиції за обсягами валового регіонального продукту в розрахунку на одиницю вартості реалізованої продукції суб'єктами господарювання в регіоні та на одиницю вартості експортованих товарів. У 2022-2023 рр. Чернівецька область забезпечила високі значення показників, що відображають розмір чистого прибутку, отриманого підприємствами в регіоні до обсягу залучених прямих іноземних інвестицій та до вартості експортованих товарів. На другому місці за середнім рівнем економічного розвитку за фінансовим виміром серед усіх прикордонних з ЄС регіонів України виступає Івано-Франківська область, яка відображається значною часткою підприємств, що отримали чистий прибуток в загальній кількості діючих підприємств в області та відносно високим значенням показника, який характеризує обсяг валового регіонального продукту в розрахунку на обсяг реалізованої суб'єктами господарювання продукції та на вартість експорту товарів. Щодо Одеської області, то в рейтингу регіонів за середнім рівнем економічного розвитку за фінансовим виміром, у довоєнний і воєнний періоди область знаходилась на 19 місці, що свідчить про стійкі позиції області в напрямку забезпечення прибуткової діяльності підприємств та впливу їх фінансових результатів на формування валового регіонального продукту.

Підвищення середнього рівня економічного розвитку за фінансовим виміром у воєнний період, відбулось у Львівській області, що обумовлено зростанням абсолютних обсягів чистого прибутку у 2022 та 2023 рр., отриманого діючими підприємствами в області. Відповідно, зростання у воєнний період обсягу чистого прибутку, отриманого підприємствами у Львівській області зумовило збільшення показників, які показують відношення чистого прибутку підприємств до кількості підприємств в регіоні та до обсягу реалізованої

продукції підприємствами в регіоні. Загалом, у 2023 році Львівська область була лідером серед усіх регіонів України за обсягами чистого прибутку в розрахунку на одну гривню реалізованої продукції діючими підприємствами в області.

Щодо Волинської та Закарпатської областей, які також належать до прикордонних з ЄС регіонів України, то варто відмітити, що за середнім рівнем економічного розвитку за фінансовим виміром у воєнний період регіони займали кращі місця в рейтингу порівняно із довоєнним періодом, що в основному є результатом збільшення обсягу чистого прибутку, що отриманий функціонуючими підприємствами в регіонах. Збільшення чистого прибутку підприємств, функціонуючих у Волинській та Закарпатській областях є результатом збільшення обсягів реалізації продукції підприємствами в регіонах, що дозволяє одним підприємствам отримувати значно більші обсяги прибутку, які в цілому покривають збитки інших підприємств і в загальному відображають позитивний кінцевий фінансовий результат усіх підприємств регіону.

Отже, проведена оцінка рівня економічного розвитку регіонів України за фінансовим виміром, показує, що найгірші результати у воєнний період припадали на області, які найбільше постраждали від війни в країні, а саме, регіони, на території яких ведуться бої або території яких перебувають в окупації. Разом з тим, у воєнний період погіршився рівень економічного розвитку за фінансовим виміром у тих регіонах (Дніпропетровська, Запорізька області), підприємства яких зазнають збитків через обмежені можливості доступу до ринків збуту, які були наявними у довоєнний період.

На основі результатів обчислення інтегральних показників економічного розвитку регіонів України за масштабом, зовнішньоекономічним виміром, інвестиційним виміром та фінансовим виміром, здійснено розрахунок загального інтегрального показника рівня економічного розвитку регіонів України, що відображено у табл. 5.

Щодо прикордонних з ЄС регіонів України, то варто відмітити, що у воєнний період усі регіони, окрім Чернівецької області покращили свої рейтингові позиції за інтегральним рівнем економічного розвитку. Щодо Чернівецької області, то погіршення загального економічного розвитку відбулось в результаті зниження зовнішньоекономічної та інвестиційної активності регіону, а також низькими показниками, що характеризують масштаби діяльності суб'єктів господарювання, функціонуючих в області.

Результати розрахунків середнього загального інтегрального показника, подані у табл. 5, відображають погіршення рівня економічного розвитку у воєнний період у Донецькій, Кіровоградській, Луганській, Миколаївській, Сумській, Тернопільській, Херсонській та Чернівецькій областях. Найбільш суттєве погіршення рівня економічного розвитку регіону у воєнний період відбулось у Донецькій, Луганській, Миколаївській та Херсонській областях. Загалом, до п'яти регіонів з найнижчим рівнем економічного розвитку у воєнний період належали Херсонська, Луганська, Харківська,

Донецька та Чернівецька області. А до п'яти регіонів з найвищим рівнем економічного розвитку у воєнний

період належали м. Київ, Дніпропетровська, Чернігівська, Полтавська та Київська області.

Таблиця 5

Результати загальної інтегральної оцінки рівня економічного розвитку регіонів України

Регіони	Середнє значення показника 2019-2021 рр		Середнє значення показника 2022-2023 рр	
	Результат	Рейтинг	Результат	Рейтинг
Вінницька	0,328	11	0,322	7
Волинська	0,268	22	0,284	15
Дніпропетровська	0,459	3	0,412	2
Донецька	0,480	2	0,238	20
Житомирська	0,280	19	0,253	18
Закарпатська	0,313	13	0,306	9
Запорізька	0,357	9	0,306	9
Івано-Франківська	0,275	21	0,287	14
Київська	0,317	12	0,344	5
Кіровоградська	0,392	4	0,329	6
Луганська	0,329	10	0,163	22
Львівська	0,278	20	0,320	8
Миколаївська	0,368	6	0,292	13
Одеська	0,259	24	0,266	17
Полтавська	0,387	5	0,346	4
Рівненська	0,283	18	0,278	16
Сумська	0,329	10	0,293	12
Тернопільська	0,360	7	0,296	11
Харківська	0,267	23	0,234	21
Херсонська	0,303	16	0,145	23
Хмельницька	0,307	15	0,299	10
Черкаська	0,308	14	0,306	9
Чернівецька	0,297	17	0,249	19
Чернігівська	0,358	8	0,348	3
м. Київ	0,570	1	0,618	1

Джерело: розраховано за джерелом [8]

На рис. 1 подано загальний рівень економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України та середній рівень загального економічного розвитку регіону в цілому по Україні у довоєнний період.

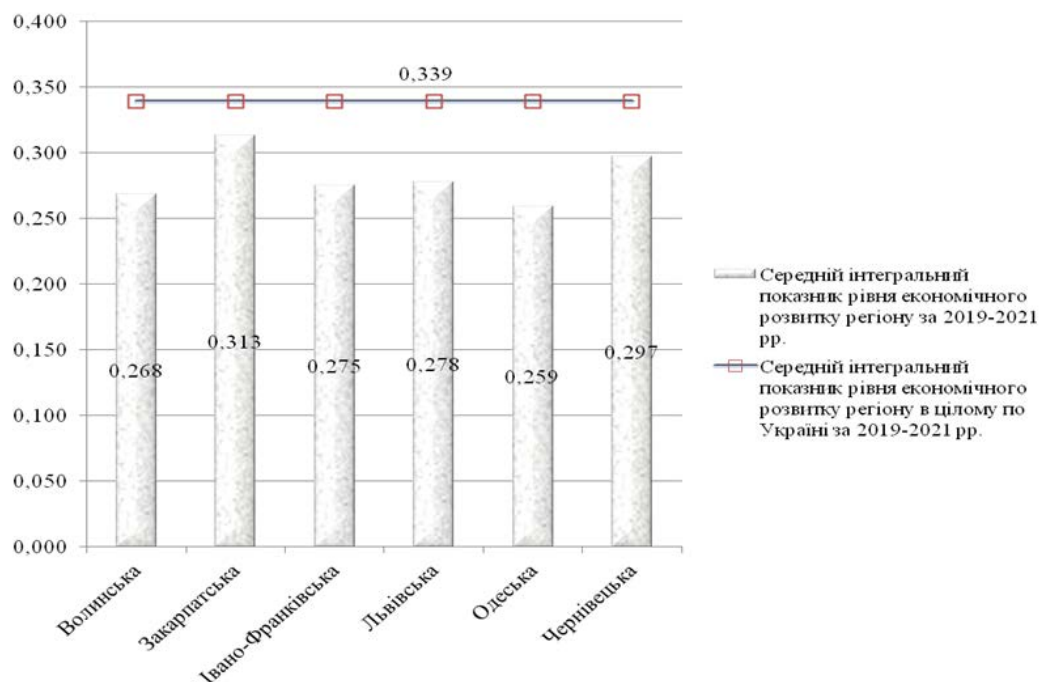

Рис. 1. Загальний інтегральний показник рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України та середній загальний інтегральний показник рівня економічного розвитку регіону в цілому по Україні у довоєнний період

Джерело: розроблено автором

Згідно до рис. 1 варто свідчити, що жодний із прикордонних з ЄС регіонів України не досягнув у довоєнний період середнього рівня економічного розвитку регіону в цілому по Україні. Найбільший загальний рівень економічного розвитку відзначається у Закарпатській області, а найнижчий – в Одеській області. На

рис. 2 відображено рівні загального економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів у воєнний період, згідно до чого варто відмітити позитивні тенденції в економічному розвитку Львівської та Закарпатської областей.

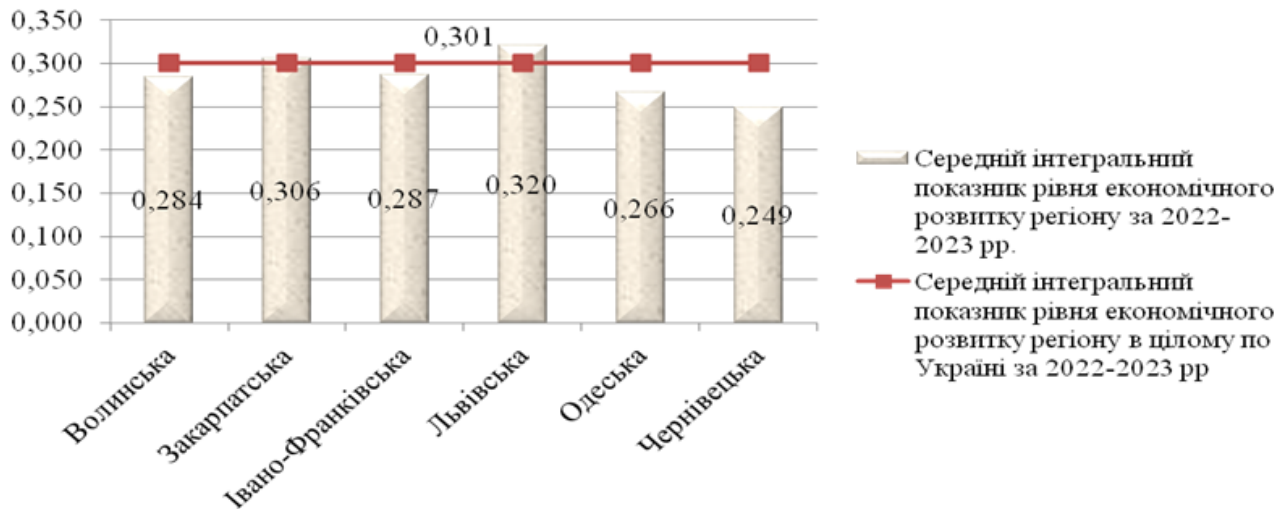

Рис. 2. Загальний інтегральний показник рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України та середній загальний інтегральний показник рівня економічного розвитку регіону в цілому по Україні у воєнний період
Джерело: розроблено автором

Загалом, виявлено, що у воєнний період загальний інтегральний показник економічного розвитку Закарпатської та Львівської областей перевищував середній загальний інтегральний показник економічного розвитку регіону в цілому по Україні. Відповідно до цього, варто відмітити, що основними стимулюючими чинниками впливу на економічний розвиток Закарпатської області була активна зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання, а у Львівській області – обсяги виробництва та реалізації, інвестиції та фінансові результати підприємств.

В цілому, результати інтегральної оцінки економічного розвитку регіонів України дозволили виявити, що в усіх прикордонних з ЄС регіонах України, окрім Чернівецької області, відбулось підвищення загального інтегрального рівня економічного розвитку у воєнний період, порівняно із довоєнним періодом, що обумовлене зростанням обсягів виробництва та реалізації і активізацією експортних операцій, що зумовлює зростання доходів та прибутку суб'єктів господарювання, а це в свою чергу впливає на інвестиційну діяльність регіону і стимулює його економічне зростання.

Висновки. За результатами проведеної інтегральної оцінки економічного розвитку, виявлено певні особливості у розвитку прикордонних з ЄС регіонів України у довоєнний та воєнний періоди:

1) у воєнний період (2022-2023 рр.) відбулось збільшення питомої ваги прикордонних з ЄС регіонів України в загальному обсязі виробництва та реалізації продукції суб'єктами господарювання, порівняно із довоєнним періодом (2019-2021 рр.), що обумовлено зменшенням масштабів виробництва та реалізації в регіонах, території яких окуповані або на території яких

ведуться бойові дії;

2) виявлено, що у воєнний час, порівняно із довоєнним періодом зросла питома вага прикордонних з ЄС регіонів в обсягах експорту та імпорту товарів в країні і лідером серед шести прикордонних регіонів за масштабами експортно-імпортних операцій з товарами виступала Львівська область;

3) в результаті дослідження обсягу іноземних інвестицій в прикордонних з ЄС регіонах України, виявлено зменшення їх залишків у 2022 році, що обумовлено воєнним станом в країні, однак у 2023 році усі прикордонні з ЄС області відображають ріст обсягу прямих іноземних інвестицій, окрім Чернівецької області, де відбулось суттєве зменшення іноземних інвестицій в переробній промисловості;

4) виявлено, що в середньому за п'ять років найвища ефективність роботи підприємств з позиції відношення чистого прибутку підприємств регіону до обсягу реалізованої ними продукції, спостерігалась в Івано-Франківській області, а найнижча у Волинській області з поміж усіх прикордонних з ЄС регіонів України;

5) виявлено, що Закарпатська область, яка не займає лідируючу позицію за обсягами експорту товарів з поміж усіх прикордонних з ЄС регіонів України, демонструє найбільші обсяги експорту товарів в розрахунку на одиницю реалізованої продукції суб'єктами господарювання в регіоні, що пояснюється високою часткою реалізації продукції суб'єктами господарювання за кордон та наявністю більшої кількості суб'єктів бізнесу, зорієнтованих за зовнішньоекономічну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Атаманюк Р.Ф. (2010). Інтегральна оцінка рівня економічного розвитку регіонів України. Економіка розвитку, № 4(56). С. 46-49. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/34495>
2. Панчишин Т.В., Вдовин М.Л. (2023). Компоненти сталого розвитку територіальних громад та регіонів в умовах суспільно-політичних викликів. Економіка та суспільство, Вип. 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-23>
3. Паршин Ю.І. (2014). Інтегральна оцінка ефективності економічного розвитку регіону. Економіка розвитку, № 1(63). С. 27-33. URL: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/33759?locale=uk>
4. Омаров Ш.А. Огли (2014). Оцінка сталого розвитку регіонів України. Проблеми економіки, № 3. С. 139-150. URL: <https://share.google/IfCxTGjGM8BStYGN>
5. Савків У.С. (2012). Інтегральна оцінка сталого розвитку регіону. Бізнес Інформ, № 1. С. 45-50. URL: <https://share.google/jZAp6DN1wK9mal5Yt>
6. Хапов Д.В. (2015). Інтегральна оцінка соціально-економічного стану регіону. Глобальні та національні проблеми економіки, № 4. С. 1084-1089. URL: <https://share.google/SeLGVOOGtebYbFdDd>
7. Розвиток транскордонного співробітництва: Тіньовий сектор в економіці прикордонних територій: наук.-аналіт. доповідь. НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього НАН України». Серія «Проблеми регіонального розвитку». Львів, 2018. 65 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20180401.pdf>
8. Погуляйко Ю.М. (2025). Методичні підходи до оцінки рівня економічного розвитку прикордонних з ЄС регіонів України. Бізнес Інформ, № 6. С. 151-158. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-6-151-158>
9. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Національний банк України. Офіційний сайт. URL: <https://bank.gov.ua>
11. Ішук С. (2023). Економіка регіонів України в умовах повномасштабної війни: новітні тенденції. Економічний часопис Волинського національного університету ім. Л. Українки, № 3. С. 24-33. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-03-24-33>

References:

1. Atamaniuk, R.F. (2010). Integralna otsinka rivnia ekonomichnoho rozvytku rehioniv Ukrainy [Integral assessment of the level of economic development of regions of Ukraine]. Economics of Development, No. 4(56). Pp. 46-49. Retrieved from: <https://repository.hneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/34495> [in Ukrainian].
2. Panchyshyn, T.V., & Vdovyn, M.L. (2023). Komponenty staloho rozvytku terytorialnykh hromad ta rehioniv v umovakh suspilno-politychnykh vyklykiv [Components of sustainable development of territorial communities and regions in the context of socio-political challenges]. Economy and Society, Iss. 50. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-23> [in Ukrainian].
3. Parshyn, Yu.I. (2014). Integralna otsinka efektyvnosti ekonomichnoho rozvytku rehionu [Integral assessment of the effectiveness of economic development of the region]. Economics of Development, No. 1(63). Pp. 27-33. Retrieved from: <https://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/33759?locale=uk> [in Ukrainian].
4. Omarov, Sh.A. Ohly (2014). Otsinka staloho rozvytku rehioniv Ukrainy [Assessment of sustainable development of regions of Ukraine]. Problems of economy, No. 3. Pp. 139-150. Retrieved from: <https://share.google/IfCxTGjGM8BStYGN> [in Ukrainian].
5. Savkiv, U.S. (2012). Integralna otsinka staloho rozvytku rehionu [Integral assessment of sustainable development of the region]. Business Inform, No. 1. Pp. 45-50. Retrieved from: <https://share.google/jZAp6DN1wK9mal5Yt> [in Ukrainian].
6. Khapov, D.V. (2015). Integralna otsinka sotsialno-ekonomichnoho stanu rehionu [Integral assessment of the socio-economic state of the region]. Global and national problems of the economy, No. 4. Pp. 1084-1089. Retrieved from: <https://share.google/SeLGVOOGtebYbFdDd> [in Ukrainian].
7. Rozvytok transkordonnoho spivrobitnytstva: Tinovyi sektor v ekonomitsi prykordonnykh terytorii [Development of cross-border cooperation: The shadow sector in the economy of border areas] : scientific-analytical report. NAS of Ukraine. State Institution «Institute of Regional Studies named after M.I. Dolishny NAS of Ukraine». Series «Problems of regional development». Lviv, 2018. 65 p. Retrieved from: <https://ird.gov.ua/irdp/p20180401.pdf> [in Ukrainian].
8. Pohuliaiko, Yu.M. (2025). Metodychni pidkhody do otsinky rivnia ekonomichnoho rozvytku prykordonnykh z YeS rehioniv Ukrainy [Methodological approaches to assessing the level of economic development of the border regions of Ukraine with the EU]. Business Inform, No. 6. Pp. 151-158. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-6-151-158> [in Ukrainian].
9. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Official website. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
10. Natsionalnyi bank Ukrainy [National Bank of Ukraine]. Official website. Retrieved from: <https://bank.gov.ua>
11. Ishchuk, S. (2023). Ekonomika rehioniv Ukrainy v umovakh povnomasshtabnoi viiny: novitni tendentsii [Economy of the regions of Ukraine in conditions of full-scale war: latest trends]. Economic Journal of the Volyn National University named after L. Ukrainka, No. 3. Pp. 24-33. DOI: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-03-24-33> [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 27.08.2025 р.

Дата прийняття статті до друку: 16.09.2025 р.